

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ
DEVELOPING A PROGRAM TO ENHANCE INNOVATIVE LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE KALASIN

มาลิตา พรหมโสภา¹, ธรินทร์ นามวรรณ²
Malita Promsopa¹, Tharinthorn Namwan²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : 64010581039@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ โดยรวม 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลพิษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมและ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมด้านการแสดงบทบาท

หน้าที่เชิงนวัตกรรมและด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลื่นรู้ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของโปรแกรม 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหากิจกรรมของโปรแกรม 4) กระบวนการพัฒนาของโปรแกรมและ 5) การประเมินผลของโปรแกรมโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม Module 2 การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม Module 3 การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม Module 4 การแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม Module 5 การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม

คำสำคัญ : โปรแกรม; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to investigate the current situations, desirable situations, and needs of innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin, 2) to develop the program to enhance innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. The design of this study was mixed method which divided into 2 phases. Phase 1 was the study concerning the current situations, desirable situations, and needs of innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. There were 321 samples. The instrument used to collect data was the questionnaire. Phase 2 was the development of the program to enhance innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. There were 5 experts obliged to evaluate the suitability and feasibility of the program. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and PNI Modified.

The results revealed that; 1. The overall of current stage of the innovative leadership of school administrators was at a high level. The highest average was the Personality aspect. The overall of desirable situations of innovative leadership of school administrators was at the highest level. The highest average was the Creative Thinking aspect. Having reviewed the priority needs, Creative Thinking was the most required element, and the rest which comprised of Vision, Teamwork and Collaboration, Roles and Responsibilities, and Personality were required in order of priority. 2. There were 5 elements of the program to enhance innovative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin, including the principle, the goals and objectives, the contents, the development processes, and the evaluation. The contents

divided into 5 modules consisted of Vision, Teamwork and Collaboration, Creative thinking, Roles and Responsibilities, and Personality.

Keywords : Program; Innovative Leadership; Enhancing Innovative Leadership

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในทุกวิชาชีพจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมากจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าการบริหารการศึกษาที่เช่นเดียวกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการจึงจะทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเนื่องจากวิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงวิชาชีพหนึ่ง ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศ และบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพ จึงจะทำให้การศึกษาบรรลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2557)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งพลวัตที่มุ่งเข้าสู่ยุคแห่งนวัตกรรม รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการมีความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะนำการศึกษาไปสู่เป้าหมายการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 หรือการศึกษาประเทศไทย 4.0 โดยการเสนอนโยบายการปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่จะประกาศใช้ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายหลักเพื่อพลิกโฉมประเทศไทยไปสู่ “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” หรือ “Hi-Value and Sustainable Thailand” ที่ได้มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการยกระดับศักยภาพและพัฒนาประเทศในทุกมิติ เพื่อสนับสนุน เสริมสร้างการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมอย่างทั่วถึง โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ โดยการกำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศและใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาไว้หลายมาตรา มาตราที่สำคัญ คือ มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยและในมาตรา 22 "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ

จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ" การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาทางการศึกษาทั้งในรูปแบบของการศึกษาวิจัย การทดลองและการประเมินผลนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด นวัตกรรมที่นำมาใช้ทั้งที่ผ่านมาแล้วและที่จะมีในอนาคต มีหลายประเภทขึ้นอยู่กับการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรม การศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาและพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ให้มีศักยภาพสามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศต่อไป (บุญเกื้อ ครอบหาเวช, 2542)

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และยังส่งผลให้การบริหารจัดการการศึกษาต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องพร้อมรับความท้าทายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านกำลังคน ความรู้ สมรรถนะ การสร้างและพัฒนานวัตกรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์กรสร้างจุดยืนที่เข้มแข็งเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนสู่การเป็นนวัตกรรมให้สำเร็จนั้นต้องอาศัยผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้ที่จะเป็นเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ Weiss and Legrand (2011) กล่าวว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ผู้นำที่มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อน และค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม เพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองและใช้แก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้นอีกด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคีสันธุ์ รับผิดชอบส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจังหวัดภาคีสันธุ์ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาประเทศไทย 4.0 โดยมีทิศทางการพัฒนาการศึกษา ซึ่งกำหนดในเป้าประสงค์ คือ สถานศึกษามีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและรายงานผลอย่างเป็นระบบ ใช้งานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา และผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์ นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นพลเมืองพลโลกที่ดีพร้อมก้าวสู่สากล อย่างไรก็ตามสถานศึกษาหลายแห่งยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่ขาดแคลนครูในสาขาที่จำเป็นขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขาดงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้บริหารสถานศึกษายังขาดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีในยุคแห่งนวัตกรรม เนื่องด้วยมีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำ

เทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตลอดจนการนำนวัตกรรม เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา(แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ)

ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำความรู้ความสามารถด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมไปใช้ในการเพิ่มมูลค่าและยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันให้แก่องค์กร ขับเคลื่อนเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนาการศึกษาตามกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ จำนวน 321 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (R. V.Krejcie, & D. W. Morgan, 1970) และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร

ในแต่ละชั้นภูมิแล้วสุ่มแบบง่ายโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน จากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ผ่านการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัจจุบันและระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ เชิงนวัตกรรม	3.98	0.95	มาก	4.78	0.47	มากที่สุด
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและ การมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	3.98	0.87	มาก	4.77	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการมีทักษะการคิด สร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	3.79	0.91	มาก	4.84	0.41	มากที่สุด
4. ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่ เชิงนวัตกรรม	4.13	0.92	มาก	4.80	0.50	มากที่สุด
5. ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม	4.20	0.94	มาก	4.79	0.51	มากที่สุด
โดยรวม	4.04	0.95	มาก	4.79	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.95) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.79, S.D. = 0.49) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Priority Needs Index Modified : PNI_{modified}) เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นดิน

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	ค่าเฉลี่ยสภาพที่ พึงประสงค์ (I)	ค่าเฉลี่ยสภาพ ปัจจุบัน (D)	PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ เชิงนวัตกรรม	4.78	3.98	0.20	2
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและ การมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	4.77	3.98	0.19	3
3. ด้านการมีทักษะการคิด สร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.84	3.79	0.28	1
4. ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่ เชิงนวัตกรรม	4.80	4.13	0.16	4
5. ด้านการมีบุคลิกภาพ เชิงนวัตกรรม	4.79	4.20	0.14	5

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นดิน เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.28) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.20) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.19) ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.16) และด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม (PNI_{modified} = 0.14) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ

ส่วนประกอบของโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. หลักการของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3. เนื้อหากิจกรรมของโปรแกรม	4.40	0.55	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด
4. กระบวนการพัฒนาของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผลโปรแกรม	4.40	0.55	มาก	4.60	0.54	มากที่สุด
โดยรวม	4.56	0.53	มากที่สุด	4.72	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละองค์ประกอบมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม อยู่ในลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมด้านการดำเนินงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรมและด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ตามลำดับ ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อธิบายได้

ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีทักษะ การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยการมีความคิดยืดหยุ่น จินตนาการ และการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Helena Bulinska-Strangrecka (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของ ความเป็นผู้นำในการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรม โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ ความเชื่อมโยง ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับนวัตกรรม พบว่า แนวปฏิบัติในการเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับ นวัตกรรมทางความคิด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพรัตน์ มูลศรีแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความคิด สร้างสรรค์ การสร้างและขับเคลื่อนทีม ความกล้าหาญ และความปรารถนาอย่างแรงกล้า และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิระศักดิ์ นามวงษ์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรม เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของภาวะ ผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีความต้องการจำเป็นสูงสุด เป็นลำดับแรก

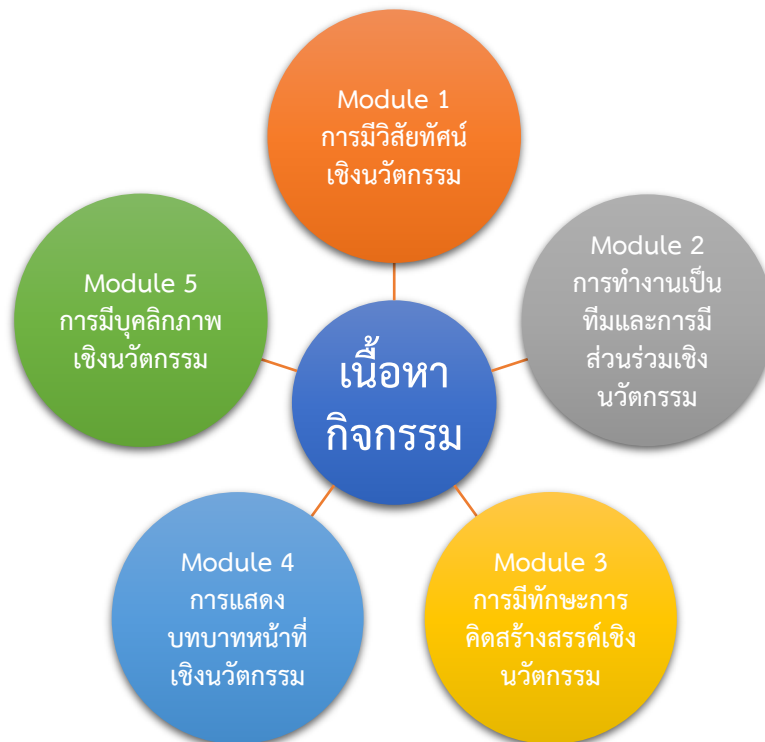
6.2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลึกลับพบว่า ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของโปรแกรม 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหากิจกรรมของ โปรแกรมแบ่งออกเป็น 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม Module 2 การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม Module 3 การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิง นวัตกรรม Module 4 การแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม และ Module 5 การมีบุคลิกภาพเชิง นวัตกรรม 4) กระบวนการพัฒนาของโปรแกรมและ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม ซึ่งผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งผลที่ปรากฏ เช่นนี้อธิบายได้ว่าการจัดโครงสร้างโปรแกรมที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นอย่าง เป็นระบบและชัดเจนนั้น สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างความมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้กับ ผู้บริหารสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนทัศนคติความสามารถใน การเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้ผู้นำเชิงนวัตกรรม สามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ นำความคิดสร้างสรรค์ เปลี่ยนเป็นนวัตกรรมการบริหารและเปลี่ยนเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษามาก ที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Charney และ Conway (2005) ได้สรุปองค์ประกอบของโปรแกรม การพัฒนาไว้ว่าจะต้องมีการคำนึงถึงบริบท เป้าหมาย แผนกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและพอดี เพื่อให้สามารถเกิดความสำเร็จในการพัฒนาได้ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย คุณสมบัติ เนื้อหา เอกสาร กระบวนการ และการประเมินผล และสอดคล้อง กับผลการวิจัยของกนกพิชญ์ สรรพศรี (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้าง

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และ 5) การวัดและประเมินผล

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ประกอบด้วย

- 1) หลักการของโปรแกรม: เหตุผลและความจำเป็นในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
- 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม: เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมและนำความรู้ความสามารถด้านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมไปใช้ในการเพิ่มมูลค่า ยกกระดับขีดความสามารถการแข่งขันให้แก่องค์กร
- 3) เนื้อหากิจกรรมของโปรแกรม:

ภาพที่ 1 เนื้อหากิจกรรมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

4) กระบวนการพัฒนาของโปรแกรม: กระบวนการพัฒนาของโปรแกรมจะใช้วิธีการพัฒนา 3 วิธี ได้แก่ 1) การอบรม 2) การศึกษาดูงาน 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และใช้เวลาในการพัฒนาตามหลักการพัฒนาภาวะผู้นำ อัตราส่วน 70 : 20 : 10 จำนวนทั้งสิ้น 160 ชั่วโมง

5) การประเมินผลของโปรแกรม: การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนา ได้แก่ ประเมินก่อนการพัฒนาโดยการทำแบบทดสอบประเมินตนเอง/ประเมินระหว่างการพัฒนาโดยการทำแบบบันทึกกิจกรรม/ประเมินหลังการพัฒนาโดยการนำเสนอรายงาน นำเสนอนวัตกรรม และทำแบบทดสอบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนา

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นที่จะต้องกำหนดนโยบายและมีแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนาบุคลากร ประเภทผู้บริหารสถานศึกษา ในการเข้ารับการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามโปรแกรมนี้ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การผ่านการพัฒนา รวมถึงกำหนดให้การเข้ารับการพัฒนาของโปรแกรมนี้เป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือการประเมินผลงานต่าง ๆ ตามโครงการ/กิจกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรกำหนดโครงการการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ

8.2.2 ควรนำวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาอบรมให้ความรู้พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติ เพื่อให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งอื่นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นเพื่อได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ที่หลากหลาย นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาให้มีขีดความสามารถที่สูงขึ้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับระดับสภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษา

9. บรรณานุกรม

กนกพิชญ์ สรรพศรี. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน
เขต 1. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. 6(1). 27-38.

- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565**. ภาพสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์.
- จีระศักดิ์ นามวงษ์. (2563). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์. ข้าวฟ่าง.
- นพรัตน์ มุลศรีแก้ว. (2563). **การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 15(1). 195-208.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2543). **นวัตกรรมการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อารุเอส พรินติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Charney, C. and K. Conway. (2005). **The Trainer's Tool Kit**. 2nd ed. New York : American Management Association.
- Helena Bulinska-Stangrecka. (2018). **The Role of Leadership in Developing Innovation Potential**. *International Journal of Economics, Business and Management Research*. 2(3). 270-289.
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.
- Weiss, S. D. and Legand, P.C. (2011). **Innovative Intelligence**. Ontario : John Wiley and Sons Canada, Ltd.